

STREEKMUSEUM HOEKSCHE WAARD
HOFWEG 13 3274 BK HEINENOORD

BULLETIN 72

DECEMBER 1996

STICHTING
VRIENDENKRING VAN HET STREEKMUSEUM HOEKSCHÉ WAARD
(ingeschreven K.v.K. Dordrecht nr. 41119934)

Redactie en secretariaat:

Hofweg 13, 3274 BK Heinoord. Giro 38.70.852.
Contributie: minimaal F 10,-- per persoon/jaar.

Redactie:

Mevr. C. van Buren	W. Reedijk
J. Gerretse	Drs. J.E. de Rooy
A.O. Mol	Mr. R. van der Waal
P.J. Pot	J. Weijers
K.H. van der Ree	

Hof van Assendelft:

Hofweg 13, 3274 BK Heinoord. Telefoon 0186-601535.
Geopend dinsdag t/m zaterdag 14.00 - 17.00 uur.
Zaterdag bovendien 10.00 - 12.00 uur.
Leeszaal: Geopend woensdag 09.00 - 13.00 uur.
Zaterdag 10.00 - 17.00 uur.

Oost-Leeuwenstein:

Dorpsstraat 13, 3274 BB Heinoord.
Geopend zaterdag 10.00 - 12.00 en 14.00 - 17.00 uur.

Groepen op afspraak.

Conservator:

Drs. J.E. de Rooy 0186-602010

Niets van deze uitgave mag zonder toestemming van de redactie worden overgenomen.

NIEUWS VAN DE REDACTIE

Beste vrienden,

Het najaarsbulletin ligt weer voor u na een week of vier van ijverig schrijven, tekstverwerking, drukken, sorteren, nieten en adresseren. Een behoorlijk aantal bulletins wordt door vrijwilligers aan huis bezorgd en bespaart ons weer portokosten. Wij hopen, dat het resultaat van ons werk u genoeg verschaft, of u nu in de Hoeksche Waard of daarbuiten woont, sommigen van u soms buiten de landsgrenzen, zelfs buiten Europa. Juist verre vrienden zijn dikwijls erg geïnteresseerd in alles wat de Hoeksche Waard betreft en ons bulletin wil daar graag zijn steentje aan bijdragen!

De vriendendag ligt al weer weken achter ons en dank zij de organisatoren en gidsen is alles volgens plan verlopen. Helaas kwam één van de deelneemsters ten val, brak een enkel en is nog aan haar stoel gekluisterd. Wij hopen, dat zij spoedig weer hersteld mag zijn!

Een verslag van de excursie en de spek-met-peren-maaltijd vindt u elders in dit nummer, Wij zullen graag de traditie van de vriendendag handhaven, gezien de grote animo die er voor bestaat om aan dit evenement deel te nemen.

Wij zijn verheugd, dat mevrouw Van Buren uit Heinenoord zich bereid heeft verklaard lid van onze redactie te willen worden en ons bij voorkomende werkzaamheden de helpende hand wil bieden. Graag zullen we van haar ervaring gebruik maken!

Er wordt nogal een geïnformeerd naar de openingstijden van het museum. Wij wijzen erop, dat ze uitvoerig vermeld staan op pagina één van dit blad. Ten overvloede voor de liefhebbers: het museum is ook open op tweede kerstdag van 14.00 tot 17.00 uur!

U treft hierbij ingesloten de acceptgirokaart aan voor uw jaarlijkse bijdrage (minimaal f 10,- per persoon/per jaar). De penningmeester is u zeer dankbaar voor een spoedige afwikkeling!

Wij zullen u graag weer in het museum ontmoeten en wensen u alvast prettige feestdagen!

J.G.

HISTORISCH ALLERLEI

"Een vonkje, sterk aangeblazen,
kan licht een groot vuur maken"

In het vorige Bulletin hebben we iets verteld over de problemen in 1687 en 1716 binnen de kerkelijke gemeente van Maasdam, voortvloeiend uit de vraag of de arme inwoners van het Gat nu wel of niet bedeed zullen worden door Maasdam en ook of de overheid zich neerlegt bij de besteding van diaconiegelden. Dit weten we van Nicolaus Lydius, predikant te Maasdam, die hierover een boekje heeft geschreven. Na enige jaren van rust ontstaan er in 1720 weer nieuwe moeilijkheden.

Een zekere Cornelis Leendertse Hoogvliet, geboortig van Maasdam, gaat, na enige tijd op de Buitensluis gewoond te hebben, in 1715 met vrouw en vier kleine kinderen weer terug naar zijn geboorteplaats. Daar kan hij echter geen woning vinden en zoekt daarom onderdak in het Gat. Hij trekt bij zijn broer in die daar een huis heeft op diaconiegrond, maar deze zegt hem in 1720 de inwoning op. Waar moet hij nu heen? Terwijl Cornelis Leendertse met zijn vrouw op het land aan het werk is, zet zijn broer de inboedel op de dijk. Een van de burens staat hem toe met zijn gezin voorlopig op de dorsvloer te verblijven. Daarna wordt het gezin in de paardenstal ondergebracht waar men zich de hele zomer zonder vuur of licht moeten behelpen.

Intussen vraagt hij aan de kerkenraad en de overheid om een huisje te mogen timmeren op dezelfde grond waar zijn broer woont. Dat wordt toegestaan. Een paar weken later doet hij aan de kerkenraad het verzoek hem wat geld te lenen, maar dat wil men niet omdat men geen armengeld op huizen uitzet. Enige tijd later herhaalt hij deze vraag met de belofte het geleende in termijnen terug te betalen. Ook dat wordt geweigerd omdat de kerkenraad wel inziet dat hij zijn woord niet zal kunnen houden daar hij alles in het werk moet stellen om niet van honger om te komen. Velen hebben medelijden met hem en zijn gezin en geven hem materiaal om zijn huisje te bouwen. Geld om arbeiders te betalen, die dat moeten doen, heeft hij echter niet.

De herfst en winter staan voor de deur en de paardenstal moet weer beschikbaar zijn voor de paarden.

Ten einde raad gaat Cornelis Leendertse met zijn vrouw naar de kerkenraad van Maasdam om hulp, maar vindt bij diaken Wouter Pieterse van de Erven geen gehoor. Op een zondag blijft hij met ouderling Cornelis van Erkel de kerkenraad opwachten. Hij zit met tranen in de ogen in de bank. Ouderling Van Erkel doet het woord voor hem en zegt dat de kerkenraad de verlegenheid van deze man toch ter harte zal nemen. De predikant en ouderling Jan Jasperse de Heer verwijzen hem naar diaken Wouter Pieterse. Die vraagt aan Cornelis Leendertse hoeveel hij nodig heeft, maar deze kan geen woord uitbrengen. Dan zegt de predikant: "Geeft hem maar soo veel 't u behaagt, als gij 't hem als een aalmoes geeft moet hij er mede te vrede wesen, en daer sal niemant iets tegen hebben, want het geven van een aalmoes staat aan u". Wouter Pieterse weigert en zegt dat de andere leden van de kerkenraad niet aanwezig zijn en dat hij zonder hen geen beslissing wil nemen. Daarmee kan Cornelis Leendertse vertrekken.

Op 8 september komt de kerkenraad na de kerkdienst weer bijeen om te spreken over het verzoek van ouderling Cornelis van Erkel om de arme man te helpen. Hij zegt dat het hem onmogelijk is het gezin langer in zijn stal te herbergen - het is kennelijk zijn stal - en dat Cornelis Leendertse dan met zijn kinderen onder de blote hemel zal moeten overnachten. De predikant stelt dan twee vragen aan de orde: zal men die man geld geven en zoja hoeveel? De ouderlingen zeggen dat ze dat niet kunnen weigeren. Diaken Wouter Pieterse zegt dat hij niet zal geven omdat hij die van het Gat niet bedelen wil. De predikant voegt als laatste zijn stem bij die der ouderlingen. De meerderheid is dus voor, maar men wil toch ook de tweede diaken, Vas Reinierse Crol, die door ziekte afwezig is, naar zijn mening vragen. Daarom gaan de predikant en beide ouderlingen naar diens woning. Deze zegt niet te willen geven en ook "dat het noch sijn tijd niet was om te bedeele, dat Wouter nu doen konde in dese saak soo als hij wilde: maar als hij de Beurs hadde: het niet doen soude, maar dat 'er nu niet mee bemoeit wilde wesen, dat het hem nu niet aan ging". Als zij weer in de kerk terugkomen, vraagt Wouter Pieterse "grimlachende" hoe ze "gevaren waren".

Bij het vernemen van wat de andere diaken gezegd heeft, zegt hij lachend: "Ik dacht wel dat je soo varen soud".

De predikant en de ouderlingen proberen met al hun overredingskracht Wouter Pieterse te overtuigen en wijzen hem op zijn plicht als diaken, maar hij blijft bij zijn standpunt: hij wil aan die van 't Gat geen bedeling doen en daarom ook aan deze man niet. Als tenslotte alle pogingen vergeefs blijken, wordt hem verzocht "eens buiten te staan". Met eenparigheid van stemmen besluiten de andere kerkenraadsleden dat Wouter Pieterse "van het H. Nachtmaal was gesuspendeert" (hij mag niet aan het Heilig Avondmaal deelnemen) en dat hij geschorst wordt als diaken. De kerkenraad voert de volgende redenen aan om hem van het Avondmaal uit te sluiten:

1. Ongehoorzaamheid aan een kerkenraadsbesluit in 1716 genomen dat niet alleen door de classis maar ook door de Heer van Maasdam bekrachtigd is.
2. Een weerbarstige weigering om aan een meerderheid van stemmen gehoor te geven of zich daarnaar te gedragen.
3. Het verwerpen en niet gehoor geven aan de vriendelijke vermaningen van de kerkenraad en dat in een zaak die hij volgens het formulier van zijn bevestiging verplicht is te doen.
4. Oorzaak van vijandschap en scheurmakerij in de gemeente.

De argumenten voor zijn schorsing als diaken zijn:

1. Weigering om het tweede deel van zijn ambt als diaken waar ten nemen (nl. de uitdeling).
2. Het verwekken van een scheuring in de gemeente en verwijdering tussen kerkenraad en overheid omdat Wouter Pieterse goed weet dat er sommige van de "Gerechten" besloten hadden de bedeling van die van 't Gat tegen te gaan.
3. Schuldig aan trouweloze verlating van zijn dienst door zijn weigering.
4. De schorsing als diaken is een noodzakelijk gevolg van zijn censuur als lidmaat.

Wouter Pieterse reageert met geen woord als dit hem na het binnenroepen meegedeeld wordt. Hij wenst de anderen goede dag en vertrekt. De kerkenraad overlegt nu wat ze Cornelis Leendertse zullen geven.

Unaniem wordt besloten hem 40 gulden uit te keren, daarbij uitgaande van wat er staat in Deuteronomium 15:7 en 8: "Wanneer er onder u een arme zal zijn, een uit uw broeders, in een uwer poorten in uw land, dat de Heere, uw God, u geven al, zo zult gij uw hart niet verstijven noch uw hand toeluiten voor uw broeder, die arm is; maar gij zult hem uw hand mildelijk opendoen, en zult hem rijkelijk lenen, genoeg voor zijn gebrek, dat hem ontbreekt". Wouter Pieterse krijgt nog twee weken om zich te beraden maar in plaats daarvan verkondigt hij de volgende dag aan een zeker man die hem daarover aanspreekt: "soo een Donder is het", daarmee kennelijk de predikant bedoelend. 's Zondags zit hij niet in de kerkenraadsbank evenmin als zijn medebroeder onder voorwendsel van ziekte. De laatste afgegane diaken - Adriaan Maasdam - wordt nu in zijn plaats aangesteld.

Intussen wendt Wouter Pieterse zich tot zijn oom Arij van der Waal die schepen en plaatsvervangend schout van Maasdam is. Deze laat de secretaris een brief opstellen aan de Heer van Maasdam. Met de handtekening van verschillende schepenen er onder wordt deze brief naar de ambachtsheer gezonden. De kerkenraad stuurt op haar beurt ook een brief die de gebeurtenissen van de laatste tijd weergeeft en de vermelding van het besluit van 1716. Het antwoord is dat "Sijn Hoog Ed:" oordeelt dat aan de arme buitenlidmaten een derde deel kan worden verstrekt van wat ze nodig hebben en de overige twee derden moeten gegeven worden door dat dorp waar die armen "gerechtelijk wonen".

Ds. Lydius schrijft een tweede brief aan de Heer van Maasdam om hem nogmaals te wijzen op het besluit uit 1716. De brief geeft hij mee aan een collega die naar Den Haag reist. Het antwoord hierop is dat ds. Lydius maar voort moet gaan met alles en hem wordt verzocht een copie te zenden van wat over die materie in 1716 geschreven is, hetgeen geschiedt.

Na een dag of tien komt er een brief waarin de ambachtsheer meedeelt dat hij de Gerechten om verduidelijking heeft verzocht om zo mogelijk een oplossing te vinden in de tegenwoordige moeilijkheden en een voorziening voor de toekomst.

De Gerechten willen hun zaak mondeling behartigen bij de Heer van Maasdam. De schepenen Arij van der Waal en Bestebroer en diaken Wouter Pieterse zullen naar Den Haag afreizen.

Een paar dagen voor hun vertrek zegt Wouter Pieterse tegen Jan Janse de Heer "dat na den Haag eerlang soude gaan om den Domine daar de koek soo te butteren, dat hij er van heugen sou".

Na het bezoek aan Den Haag komt er een derde brief van "Sijn Hoog Ed:" waarin deze schrijft dat de gift van de kerkenraad aan Cornelis Leendertse met 10 gulden wordt verhoogd en hij belooft zelf de helft ervan te geven. Voorts wenst hij dat het verbaal van 1716 en deze laatste brief naast elkaar worden geboekt om aldus voor de toekomst als reglement van de diaconiebedeling te dienen. De kerkenraad is zeer verheugd met deze uitspraak en de predikant zal daarom een "Brief van Danksegginge" aan de ambachtsheer schrijven.

Daarmee zijn de moeilijkheden echter nog lang niet voorbij. Wouter Pieterse wil niet meewerken om aan zijn opvolger, diaken Adriaan Maasdam, op te geven hoe en op welke voorwaarden de arme kinderen door hem zijn uitbesteed en hoe het staat met de betaling daarvan en wanneer hij de armenbeurs wil overdragen. Ook bij de schepenen ontmoet Adriaan Maasdam tegenwerking. De turfboer, bij wie hij turf gekocht heeft, komt bij schepen Arij van der Waal om hem een verklaring te laten tekenen om vrijstelling van accijns voor de armen te verkrijgen, maar deze weigert met de mededeling dat hij Adriaan Maasdam niet als diaken erkent maar wel Wouter Pieterse. "Als Wouter Pieterse het was, zou ik het wel ondertekenen, maar nu niet". Adriaan Maasdam gaat vervolgens zelf bij twee schepenen langs om hen om hun handtekening te vragen, maar de ene weigert en de andere gebruikt bijna dezelfde bewoordingen als Arij van der Waal eerder tegen de turfboer, terwijl hij er nog aan toevoegt: "Als ik Wouter was, ik zou aanstaande zondag weer in de bank gaan zitten". Hetgeen de betrokkene dan ook zonder mankeren doet, want, zegt ds. Lydius in zijn geschrift, "Sondag den 20 October des morgens het H. Nachtmaal op de naburige Plaats van Sillershoek hebbende uitgedeeft: vont ik des namiddags in de Kerk komende, dat den toevloet der menschen ongelijk grooter was als na gewoonte, en de Kerkenraats Bank nader komende, vernam ik dat Wouter Pieterse weêr op sijn oude plaats sat, die ook na de recommandatie van den Armen met het sakje om ging, en na de gedane Godsdienst het gelt

behandelen. Zijnde de gantsche Predicatie door, door de geheele Kerk een gestadig geknik en geschomperlag, soo dat den Godsdienst die namiddag sonder aandacht verricht wierd. Seide echter van de Preekstoel komende niets". Om dit artikel niet te lang te maken, hoop ik het slot een volgende keer aan u door te geven.

J.W.

NIEUWE VRIENDEN

Tussen augustus en medio november gaven de navolgende personen zich op als vriend/vriendin van het Streekmuseum Hoeksche Waard. Wij heten de 21 donateurs nogmaals hartelijk welkom.

L 689	B. van Belle	Dordrecht
L 501	P.J. Boender	Alphen aan den Rijn
HW 31	R. Borst	Oud-Beijerland
L 432	P. Buninga	Dronten
HW 452/453	Hollands Diep Tekstproducties	Strijen
L 33	W. van der Hoek	Alblasserdam
L 34	G. van der Hoek-Knegt	Alblasserdam
HW 435	A. Koffijberg	Oud-Beijerland
HW 201	T. v. Langelaar	Maasdam
HW 251	K. v. Langelaar	Maasdam
HW 504	J. Leeuwenburgh	Oud-Beijerland
L 158	M. Mantel	Woerden
L 159	P.E. van Beek	Woerden
L 522	J. v. Nieuwenhuijzen	Tilburg
L 527	D. v. Oort	Rotterdam
L 638	A.W. Oosthoek	Rotterdam
L 272	J. Schipper	Ooltgensplaat
L 600	P.J. Senteur	Rotterdam
L 365	E.F. Smitskam	Dordrecht
HW 437	S. van Vuuren	Numansdorp

Red.

DE VRAGENRUBRIEK

Een aantal vragen uit Bulletin nummer 70 van april van dit jaar houdt de gemoederen nog steeds bezig. Het gaat hierbij om de vragen 424 (Duijser) en 426 (Jan Boer).

Met betrekking tot vraag 424 werd de volgende reactie ontvangen:

"De in het antwoord op vraag 424 gesuggereerde herkomst van Jan Antonisse Duiser is niet juist. Jan is gedoopt te Dubbeldam in 1705 als zoon van Antoni Michiels Duyser en Lena Dirks Seevenhuysen en trouwt Dubbeldam 30-8-1730 met Adriaantje Ariens Kleinjan (waarschijnlijk een dochter van Arie Jans en Bastiaantje Fleure van der Giessen). De eerste kinderen van Antoni en Lena zijn gedoopt te Dordrecht, de latere te Dubbeldam. De laatste is Jan, gedoopt als Johannes, de eerste dochter heet Teuntje. Antoni Michiels Duyser is gedoopt te Capelle op 3-10-1658 als zoon van Michiel Tonisse Duyser en Teuntje Rombouts Leempoel, die ondertrouwen te Capelle op 31-1-1650 en trouwen te Sprang als j.m. uit de Vrijhoeven en j.d. van Sprangh. Michiel is overleden op 17-7-1696 (volgens Kerkboek 's-Grevelduin-Capelle), Teuntje in 1701 of 1702. Zij werd gedoopt te Sprang op 21-2-1629 als dochter van Rombout Antonisse Leempoel en Jennicken Gijsberts. Michiel was in 1663 heemraad van Vrijhoeve, in 1670 schepen aldaar en in 1674 en 1676 heemraad van Suydewijn-Capelle. Michiel werd geboren uit het derde huwelijk van Thonis Jans Duyser, alias de Kat, die trouwt voor de derde maal, als weduwnaar uit de Vrijhoeven, te Capelle op 17-3-1618 met Chielken Chielsch, j.d. van Helvoirt, wonende te Wijck. Thonis werd begraven te Sprang op 14-2-1652. Zijn eerste huwelijk was voor 1600, dus vermoedelijk is hij ca 1570/1575 geboren".

In vraag 426 ging het over de vader van Cornelis Jans Boer, vermoedelijk geboren te 's-Gravendeel en overleden in 1666. De vragensteller ging ervan uit dat de vader Jan Bastiaens Boer was. Degene die reageerde op deze vraag meende dat de vader Jan Cornelis Boer geweest moet zijn.

Er volgde nog een brief...

-In de kwartierstaten Herweijer-Boudewijn in Prometheus XII en De Haan-Koning in Prometheus XIII wordt als vader Jan Bastiaens Boer vermeld. Deze naam komt ook voor op de stamtafel Boer-den Boer die onder nummer SG 429 te raadplegen is in het museum. Echter, deze naam is naderhand gewijzigd in Jan Cornelisz Boer, die 21-11-1593 te Barendrecht trouwde met Machteltje Jacobs van Oost-Barendrecht.

Op basis van verder onderzoek in het Rechterlijk Archief blijft de brieven-schrijver van mening dat Jan Bastiaens de vader van Cornelis was.-

Het voert te ver om hier de volledige correspondentie weer te geven. Kopieën van de correspondentie zijn uiteraard in de studiezaal te raadplegen.

De nieuwe vragen luiden als volgt:

431. Sijgje Jabaaij, geb. Cillaarshoek 13-1-1822, tr. Goid-schalxoord 28-11-1844 met Arie Patijn. Hij overleed 16-1-1881 te Mijsheerenland. Waar en wanneer is Sijgje overleden?

432. Leendert Teunisse Stam (geb. ca. 1740, begr. 's-Graven-deel 14-12-1811), tr. ca. 1765 met Ariaantje Arisdr. Valk (1740-1817). Uit dit huwelijk werd een dochter Lena geboren. Ook de zusters van Leendert (met name Heiltje, Maaïke en Neeltje) hadden een dochter met de naam Lena. Op grond hiervan kan men aannemen dat de moeder van Leendert Teunisse Stam Lena heette. Zijn vader was mogelijk Teunis Ariens Stam (geb. ca. 1705). Gevraagd nadere gegevens over de ouders van Leendert.

433. Sijmon Geerlofs van Roon trouwt op 4-3-1708 te Puttershoek met Geertruida van Krimpen, ged. te Westmaas op 15-10-1673 en overleden te Puttershoek op 9-12-1713. Gevraagd doop- en overlijdensgegevens van Sijmon.

434. Trijntje Arien Smits (overl. te Sint Anthoniepolder 13-3-1814), tr. aldaar in 1775 met Bastiaan Wijtenz Barendrecht, overl. Sint Anthoniepolder 19-4-1810. Gevraagd het voorgeslacht van Trijntje en Bastiaan.

Reakties en nieuwe vragen kunt u sturen naar het adres van de Vragenrubriek: Strijensedijk 2, 3295 KM 's-Gravendeel. Bij het insturen van vragen dient een postzegel voor antwoord te worden bijgesloten!

A.O.M.

AFDELING GENEALOGIE

In de gebruikelijke opsomming van hetgeen de afgelopen periode aan de fichescollectie is toegevoegd kunnen we deze keer melding maken van de volgende "afgeschreven" bronnen:

- * Burgerlijke Stand Numansdorp, overlijden 1812 t/m 1830.
- * Burgerlijke Stand Sint Anthoniepolder, geboorten 1818 t/m 1833.
- * Rechterlijk Archief Oud-Beijerland, inv.nr. 5: Protocol van opdrachten en hypotheeken enz., 1623-1627.
- * idem, nr. 6: 1628-1632.
- * idem, nr. 7: 1633-1640.
- * idem, nr. 8: 1640-1649.
- * Rechterlijk Archief Cromstrijen, inv.nr. 85: Conditie van verkopen van roerende en onroerende goederen, 17e en 18e eeuw.
- * Polderrekeningen Strijense Polder, inv. nr. 312: 1764-1765 en 1781-1789.
- * idem, inv. nr. 313: 1790-1800.
- * idem, inv. nr. 314: 1801-1804 en 1806-1812.
- * Polder Land van Essche, inv. nr. 162: rekeningen lage omslag 1779-1792.
- * idem, inv. nr. 163: rekeningen lage omslag 1793-1816.
- * idem, inv. nr. 164: rekeningen hoge omslag 1779-1792.
- * idem, inv. nr. 165: rekeningen hoge omslag 1796-1816.

De verzameling "Streekgenealogieën" (SG's) werd aangevuld met de nummers 1010 (Kuijismuijs), 1011 (Boogaard), 1012 (van Gempel) en 1013 (Vroman). Bestaande SG's van de volgende geslachten werden aangevuld: Doedijns, Esseboom, Van der Giessen, Van de(r) Griend, Hoogvliet, De Jong, Ketting, Kleinendorst, Lamme, Louff, Maat, Moret, Niemansverdriet, Pons, Schipper en Van der Waal.

A.O.M.

VRIENDENDAG

Een verslag van de Vriendendag d.d. 5 oktober 1996.

Deze keer voerde de jaarlijkse Vriendendagexcursie ons naar Middelharnis. Na eerst op het verzamelpunt, het Streekmuseum te Heinenoord, een kopje koffie of thee gedronken te hebben ging het gezelschap in twee bussen naar Middelharnis. Onderweg werden wij attent gemaakt op de slikken bij het Hellegatsplein en over de vorming ervan. Er werd op gewezen dat de polders in de Hoeksche Waard ook op deze manier zijn ontstaan.

In Middelharnis aangekomen werd de groep van bijna 100 personen in tweeën gedeeld. De ene groep bekeek de Nederlands Hervormde kerk, terwijl de andere groep het Rien Poortvlietmuseum bezocht.

Ook daarna waren de groepen nog te groot, want zowel in de kerk als in het museum werd weer gesplitst. In de kerk vertelden de kerkarchivaris en een kerkvoogd iets over de geschiedenis van het kerkgebouw. De bouw van de kerk is in de 15e eeuw begonnen. In de 16e eeuw is er een groot stuk aan toegevoegd, waardoor de huidige vorm ontstond. Van het interieur is met name vermeldenswaard de kansel uit 1751, met fraai houtsnijwerk en de uit circa 1650 daterende lezenaar. In deze eeuw heeft de kerk twee maal te lijden gehad van brand. De kerkelijke gemeente is de gevolgen daarvan gelukkig weer te boven gekomen. De kerk wordt goed onderhouden. Nog dit jaar werden de muren opnieuw gewit.

In het Rien Poortvlietmuseum waren het de conservator en een medewerker, die een rondleiding verzorgden en toelichting gaven op de geëxposeerde tekeningen en schilderijen van Rien Poortvliet. En er hingen er veel in het voormalige raadhuys van Middelharnis (uit 1639), maar ze hebben er nog veel meer in hun depot. Velen maakten gebruik van de mogelijkheid een videofilm te bekijken over Rien Poortvliet en zijn werk.

Daarna volgde er een korte wandeling door de Voorstraat waarbij de kerkarchivaris, de heer Rooij, één en ander vertelde over enkele fraaie oude huizen en haar bewoners. De wandeling leidde ons naar de haven met aan het begin het beeldje van het "kofjekokertje". tenslotte brachten de bussen ons weer terug naar het Streekmuseum, vanwaar ieder op eigen gelegenheid naar "De Vijf Schelpen" in Mijnsheerenland ging.

Hier bleek eens te meer dat de vriendendagen haast het karakter hebben van reünies. Onder het genot van een drankje kwamen de tongen goed los. Inderdaad bestaat er een vaste kern van bezoekers, maar er waren ook "nieuwe" gezichten te zien.

De keuzemogelijkheid voor deze vriendendag, uitstapje en/of maaltijd, bleek succesvol. Enkele deelnemers vertrokken, maar er kwamen een twintigtal gasten bij, die wellicht anders niet zouden hebben deelgenomen. Over de maaltijd kunnen we kort zijn. Die was weer uitstekend, zowel de spek-met-peren als de erwtensoep. Over de vraag of aardappels-met-karnemelk nu eigenlijk wel zo'n smakelijk gerecht is, zijn de meningen nog steeds verdeeld.

Tijdens de maaltijd bedankte de voorzitter van het Streekmuseum, de heer Kolbach, de vrienden voor hun steun aan het museum. Dankzij de steun van velen en met name het bedrijfsleven is de tuin tot stand gekomen. En er komt nog meer. Hij meldde dat er fruitbomen geplant zullen worden, waarvan het onderhoud voor 10 jaren wordt verzorgd door de schenkers. Zowel hij als de voorzitter van de Vriendenkring, de heer Gerretse, memoreerden dat het werk van het museum niet gedaan kan worden zonder vrijwilligers en dat voor tuinonderhoud en andere werkzaamheden vrijwilligers steeds nodig en welkom zijn.

Met een kopje koffie werd de Vriendendag afgesloten. De organisatoren ervan kunnen op een geslaagde dag terugkijken.
R.v.d.W.

WERKGROEP DIALECTEN

Hoekschewaardse Limericks

(door P. Liefwaard in het dialect van 's-Gravendeel)

Er was is een vrouw inde Moekoek.
Die kwam thuis met een grôte zak kroepoek.
En ze zee tee' d'r man;
Proef ter ôk maar is van.
Hij zeg: Ikke niet, dankie de koekoek.

Een jong boereknechie uit Strijen.
Lag in 't hooiland stevig te vrije.
Maar z'n maaisie riep; Stop!
Hou is eventjies op,
Ik leg persies op een molshôp te rije.

Op Gouswaard begroeve ze de slaeger.
Die was allesbhalleva maeger.
Bij 't gesjauw met de baar,
Zeeje ze tege mekaar;
Nou, je ken beter vrind zijn as draeger.

Bij Mesdam lagge twêê dooie pinke,
In de waai al drie weke te stinke.
Want den aaigenaer zee;
O, daer zit ik nie'mee,
Ze bin ver genogt uit te rinkanke.

Op Puttersoek was 'k een rondjie an 't maake,
Toen ik overal bedde hoorde kraake.
Ik wis niet hoe 'k et had.
M'n maat zee; Hoor 'ie dat?
Ze zijn bezig om brokke (1) te maake.

Jan Dekker z'n knijn was bespronge,
En Jan ha' maar êen klaaintjie gevonge.
Nou jaa, zee die allêen,
Gelukkig toch êen;
Anders had 'ie voor niks legge jonge.

Aai de Bruin was een auto gaon hure;
Maor hij kon aaigelijk hêemel nie' sture.
Toen die ingestept was,
gas tie veus te veul gas,
En vloog dwars deur den tuin van de bure.

Op de Noord zou'k een pilsie gaon pakke,
Maor ik liep naer m'n aosem te snakke!
Want 'et stonk er nou nêt,
Naer angebrand vet.
Ze waere zeker weer worste (2) an 't bakke.

Kees mos vroeger van arremoe gaon vente,
Maor zôô lieverlee kreeg tie veul cente.
De mêênse kekê drop neer,
Maor hij 's nou grôôt menheer,
Want hij leef as een priÿs van de rente.

Op Westmaes hajje Gerrit van Lêêne,
Die ha'zukke ontaerd lange bêêne;
Ik gooide soches wa'zwaers,
Op te punt van z'n laers;
Hij riep saeves pas; Auw johhh, m'n têêne!!

Een klaaine booschop dee 'k vroeger, as joochie,
met alle jonges glijk; 't hêêle zoochie,
op een rij langs te kant,
Met 'et waopen in de hand,
Een wedstrijd: Wie ken 't mooiste boochie.

Op Strien net verbij 't Waoleweechie,
Daer hejje nog zôô'n oud boeresteechie.
't Zit wel aerdig in de vurf,
Maor 'et pronkstuk op te wurf,
Is een oud scheefgezakt houte plêêchie.

(1): Brokken is bijnaam voor Puttershoekers.

(2): Worstebakkers is bijnaam voor inwoners van Heinenoord.

"DIALECT VAN KORENDIJK

Hier een reactie van een Oud-Korendijker (of moet ik zeggen: een oude ex Korendijkse?) op de bijdrage van Chris den Boer.

Lôôpes over durp.

Als je dat leest ben je er weer, en al ben ik al 57 jaar "van-t'durp of" na zo'n stukje onvervalst Korendijks praat je de eerste uren weer zo plat of je er nooit ben weg geweest.

Nu mijn reactie.

t' Gaot over t'Groenekroishoissie, en wel over de- celle-mit-de- echte- traolies. Bij mijn wete heb der toch ooit welles een man een nacht deur motte brenge. Et was midde in de winter van '36, of meschie van '37, dat wik kwait weze, toen der op een Zondagmiddag, zôô tusse licht en donker een vreemde man deur durp liep.

Waer die vandaen kwam wis geen mens, maar hij kwam van de kant van tendedurp. Nou was et al een besonderhaid datter op Zondagmiddag-tusse-licht-en-donker een vreemde deur durp liep, maar et aigenaerdigste was nog: De man liep mit een schouwphaak over zijn schoer! Dat was voor de pliesie rede genog om die sjap te arrestere en em in de gevangenis te douwe.

Zôô noemde we voor den oorlog het Groenekroishoissie. Ik heb van hore zegge dattie toen wel ete en drinke gehad mot hebbe, maor een bed stong der niet.

Et was op durp dien Zondagavond knap druk, eigeluk nog wel een bietjie gezellig! Want zooveul beurde der vroeger niet op ons ouwe durrepie.

En watter mit die man beurde?

Die is s'Maondessoches deur de pliesie het durp oitgezet, want je ken maor nie wete ... een vreemde vent ... en dan nogalliest mit een schouwphaak ...

M. Snijders-van der Oost."

WERKGROEP DIALECTEN

AANWINSTEN

Het lijkt er nu toch werkelijk op of de kasten en zolders bijna zijn uitgeput wat betreft oude voorwerpen. Deze keer kunnen wij u niet zoveel aanwinsten als gebruikelijk melden. Er was echter wel een heel bijzondere bij, namelijk een eikenhouten linnenpers uit de 17e eeuw. De pers wordt opgeknaapt en zal als hij gereed is ongetwijfeld een mooie plaats krijgen.

Wij kunnen u de volgende andere aanwinsten melden. Aan gereedschap werd ontvangen: een schoenleest met hulpstukken, een blokschaaf, een grondmonstersteekpen en vier koperslagershamers.

Aan huishoudelijke artikelen: twee gehaktmolens, kerstboomversiering, een emaille melkkoker, trechter, koekenpan en groene-zeepbakje, twee rieten manden, drie ovale voorraadbusen, een eenpits petroleumstel, een karaf met zilveren stop (met het embleem van de voormalige Technische Dienst Hoeksche Waard), een kledingkast, een stoof met test, twee grote groene flessen, een glazen zoutstrooier met porseleinen strooideksel, een reismandje (in de Hoeksche Waard een "uitmegaachie") en vijf Van Nelle koffieblikken.

De collectie kleding en ander textiel kon worden aangevuld met twee kinderjurkjes, drie merkklappen, een tijk van een hoofdpeluw en met een buitenmodel militair uniform (1940).

Met name voor de genealogische bibliotheek zijn de volgende schenkingen: de jaarboeken Centraal Bureau voor Genealogie 1985 t/m 1991 en de jaargangen Gens Nostra 1980 t/m 1987.

Tenslotte een groep aanwinsten die wij onder de "varia" rangschikken: een zilveren pepermuntdoosje, vier wandelstokken, een houten apothekerskast met laatjes, een "steenbouwdoos", een gelijkrichter voor het opladen van accu's, twee slingertelefoons met bellen, twee inktflessen voor de school en een rekenmachine uit de jaren dertig.

Alle gevers bedanken wij van harte voor hun gaven.

R.v.d.W.

WAT DE KRANTEN ZEGGEN

In het archief van het Streekmuseum bevinden zich enkele exemplaren van de "Beijerlandsche Klokken" (Het weekblad gewijd aan de belangen van de Roomsche Katholieke parochie van Oud-Beijerland). De redacteur van dit weekblad publiceert regelmatig over de geschiedenis van de parochie Oud-Beijerland. Het navolgende artikel verscheen in 1939 onder de titel: Monnikenwerk.

"Monnikenwerk"

Een werk, dat veel moeite en inspanning vraagt, bovendien nog meer geduld vereischt, geven we den naam van monnikenwerk. In dien zin mogen we het bekijken dezer polders monnikenwerk heeten, niet alleen om den inspannenden arbeid, daaraan besteed, maar vooral om het geduld en de taaie volharding, daarbij betoond. We behoeven alleen maar te denken aan de talrijke overstroomingen, die telkens opnieuw, soms in een enkelen nacht, de vrucht van jaren inspannenden arbeid hebben vernield. Ik noem den Elisabethsvloed van 1421, den Leonardusvloed van 1530, den Pontianusvloed van 1550, den Allerheiligenvloed van 1570. En dan zwijgen we nog maar van de talrijke overstroomingen, die deze lage landen geteisterd hebben vóór den Elisabethsvloed.

Ja, het bedijken van deze polders verdient met recht den naam van "monnikenwerk".

Een deel der bedijkingen echter draagt dezen naam ook in letterlijken zin. Monnikenwerk. Want het waren Roomsche monniken, die dit werk volbrachten. Het dorp Westmaas met zijn munnikenland en zijn munnikendijk zijn het monnikenwerk der Karthuizers.

In het jaar 1392 werd door den heer van Strijen, Zweder van Gaesbeek, het Karthuizerklooster "ten nieuwe Lichte" gesticht in Bloemendaal bij Utrecht. De gronden ten Zuiden van de Maas, de groote Riethure genaamd, die begrensd werden door het midden der Maas, den St. Anthoniepolder, het midden der Blaak en de Mijnevliet, werden behoudens de heerlijkheidsrechten, door den stichter aan de Karthuizermonniken van "ten nieuwe Lichte" uitgegeven.

In het laatst van de 14de eeuw hebben de Karthuizers het grootste deel daarvan bedijkt en aldus den polder gevormd, die nog heden ten dage den naam draagt van "het Munnikenland". Zij bouwden daar een klooster en hebben aldus den grondslag gelegd van het dorp, dat later Westmaas zou heeten.

Met den brand van 1792, die het dorp grootendeels verwoestte, verbrandde mede een oud gebouw, buiten de kom der gemeente gelegen, waarin onderaardsche kelders en gewelven waren. Men hield dit voor overblijfselen van het oude Karthuizerklooster.

Het dorp Westmaas bestond reeds in het jaar 1421, doch het werd datzelfde jaar nog door den Elisabethsvloed overstroemd. Na den Elisabethsvloed zijn de Karthuizers weer opnieuw met de bedijking hunner polders begonnen. Dat hun dat kapitalen gekost heeft staat te lezen in het "Tractaat van de dijckagie" van Andries Vrielingh. "De Carthuezers van Uijtrecht verdijckten op omtrent IIC morgen lands XLM oude schilden, die maackten 60.000 gouden gulden, daaromme zij veule van heure andere goeden moesten vercoopen ende belasten, soodat eer sij meester worden van dezelve dijckagie elck mergem hem stont boven de 400 Carolus gulden."

Daarom kregen zij van Jacob van Gaesbeek, zoon van Zweder, heer van Stryen, in het jaar 1441 het jacht- en vischrecht en alle tienden op hun landen en bovendien nog vele gronden aan het Spui gelegen. Ook droeg hij hun alle rechten over, die hij op de sluis in het Zuidelijk deel van den rivierdam te Westmaas had en verleende voorts denzelfden vrijdom van "schote, last, kerven, ofte andere omgelden", die genoten werden door de Dorchtsche en Delftsche bedijkers van het oude land van Stryen.

Voor 1457 bouwden de Karthuizers reeds een parochiale kerk te Westmaas, die aan den H. Bonifacius was toegewijd. Om een kerktoeren te bouwen, waren de Karthuizers te arm en een kruis op de nok van het dak heeft langen tijd de bestemming van het kerkgebouw moeten aangeven.

De pastoors van Strijen en Westmaas hebben samen bepaald, welke hoeven van het Noord Oudeland van Stryen en van de nog onbedijkte later Cromstrijensche gronden onder parochie van Westmaas zouden behooren. De parochie werd door een pastoor alleen bediend.

Van 1527 tot 1535 was Gijsbert Dircxz pastoor van Westmaas.
In 1550 was er pastoor Pieter Adriaansz. van den Berch.

In 1575 is de kerk aan de Hervormden overgegaan. De eerste predikant was J. Simonsz.

De schepenen, heemraden van Munnikenland, ontvingen tot 1796 salaris, noch vacantiégeld. Waarschijnlijk hadden de Karthuizer monniken, zoo bekend om hun eenvoud en soberheid, het aldus geregeld. Sinds eeuwen zijn de Karthuizers van het eiland verdwenen en Westmaas telt geen enkelen katholiek, maar toch zal het dorp met zijn Munnikenland en zijn munnikendijk, door de eeuwen heen blijven getuigen van het "ora et labora" van het "bid en werk" eens door de zonen van St. Bruno, de Karthuizers, hier gepredikt en daadwerkelijk betracht."

P.J.P.

